

Frans

Juliette Vandame

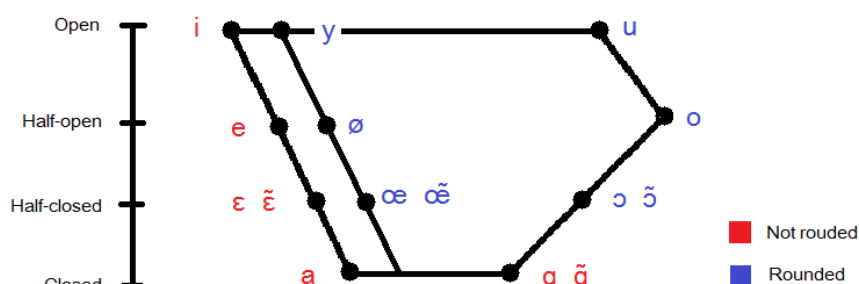
1. Taalbeschrijving

Het Frans is een Romaanse taal, net als het Spaans, Italiaans, Catalaans en Portugees. Romaanse talen maken deel uit van de Indo-Europese taalfamilie (Canault, 2017).

Wereldwijd spreken 235 miljoen mensen dagelijks Frans. Het is ook de officiële taal van 32 staten en regeringen (Beck, Marcoux, Richard, & Wolff, 2018; « Organisation internationale de la Francophonie », s. d.).

Klanksysteem van het Frans

Het Frans bevat 15 vocalen en de schwa (/ə/)¹. In het systeem van vocalen zijn 4 articulatorische kenmerken relevant : nasaliteit (oraal or nasaal), mate van vernauwing , plaats van de vernauwing (voor, midden achter) ; en lipvorm (gerond of ongerond) (Canault, 2017).

Figuur 1. Klanksysteem van Franse vocalen (overgenomen van Canault, 2017, p. 58)

Verder kent het Frans 18 consonanten en 3 halfklinkers. De volgende articulatorische kenmerken zijn relevant : stemhebbenheid, nasaliteit, wijze van articulatie en plaats van articulatie (Canault, 2017).

			Place of articulation							Double place of articulation		
			Bilabial	Labiodental	Alveolar		Prepalatal / Postalveolar	Palatal	Velar	Uvular	Labio-palatal	Labiovelar
					Alveodental	Alveolar						
Plosive	Oral	Voiceless	p		t				k			
		Voiced	b		d			g				
Fricative	Nasal	Voiced	m		n			ɲ	ŋ			
	Oral	Voiceless		f		s	ʃ					
Voiced			v		z	ʒ		ʁ				
Vibrating	Oral	Voiced			r			R				
Approximate	Oral	Voiced					j			ɥ	w	
Lateral (approximate)	Oral	Voiced				l						

Figuur 2. Consonantsysteem van het Frans (overgenomen van Canault, 2017, p. 68)

/ɲ/ wordt door veel sprekers vervangen door /nj/. Halfklinkers staan nooit in finale positie behalve de /j/. /ŋ/ is geleend uit het Engels en staat altijd in finale positie (Canault, 2017; P. Léon, 2011).

¹ De schwa wordt ook wel getranscribeerd met [ø] of [œ] afhankelijk van de articulatie van de spreker. Productie van de schwa is optioneel. In sommige variaties van het Frans wordt deze klank ook wel weggelaten (Canault, 2017; Rose & Wauquier-Gravelines, 2007).

In de uitspraak van de /r/ is veel variatie waar te nemen (net als in het Nederlands). De /r/ kan worden uitgesproken als [ʁ], [R] or [r]/ De [ʁ] uitspraak komt het meest voor (Canault, 2017; Rose & Wauquier-Gravelines, 2007).

Regionale variatie

Het Frans kent veel regionale variatie maar deze heeft met name betrekking op de uitspraak van de klinkers. Met betrekking tot de consonanten kunnen we opmerken dat in Québec and Northern Louisiana affricatie van de /t/ en de /d/ plaatsvindt en in de rest of Louisiana and Acadia worden de /t/ en /d/ gepalataliseerd (Detey, Durand, Laks, & Lyche, 2010).

In het Zuiden van Frankrijk worden de nasale klinkers uitgesproken als veldaire consonanten (zonder assimilatie). Bijvoorbeeld «bon » (*goed*) wordt uitgesproken als [bõŋ] (Rose & Wauquier-Gravelines, 2007).

Klemtoon patroon

Het Frans heeft een vast klemtoonpatroon en dit betekent dat klemtoon nooit betekenisonderscheidend is. De klemtoon ligt op de laatste syllabe van een woord, tenzij het woord op een schwa eindigt. Alhoewel de klemtoon de hele syllabe betreft, wordt alleen de klinker benadrukt. Dit gebeurt door middel van toonhoogte, luidheid en duur (Detey et al., 2010; M. Léon & Léon, 2007).

2. Fonologische ontwikkeling

Er zijn maar weinig studies gedaan naar de fonologische ontwikkeling van Frans sprekende kinderen in Frankrijk zelf. En voor zover wij weten zijn er geen cross-sectionele studies naar fonologische ontwikkeling in Frankrijk gedaan. Er is wel een nog lopende studie (het EULALIES project door Meloni et al. (s. d.)) waarin een relatief grote groep Franse Frans-talige kinderen wordt onderzocht, maar de resultaten daarvan moeten nog gepubliceerd worden.

De hierna volgende data over de verwerving van het consonantsysteem zijn afkomstig van een studie van eentalig Canadees-Frans sprekende kinderen uit Québec (MacLeod, Sutton, Trudeau, & Thordardottir, 2011). Ondanks de verschillen in uitspraak tussen Frans-Frans en Canadees-Frans, vertonen beide varianten veel overeenkomsten. Er zijn op voorhand geen redenen om aan te nemen dat de bevindingen over het Québec-Frans niet ook gelden voor de andere dialecten (Rose & Wauquier-Gravelines, 2007).

Leeftijd	75% van de kinderen	90% van de kinderen
20-23 maanden	m	
24-29 maanden	t ; p ; b	
30-35 maanden	n ; z ; f ; ɲ	m ; t ; z
36-41 maanden	d ; k ; g ; l ; w ; ɥ ; v ; ʁ	p ; f
42-47 maanden	ʃ ; ʒ	n ; l ; w
48-53 maanden	j	b ; d ; k ; g ; ɲ ; ɥ ; v ; ʁ
Later	s	s ; ʃ ; j ; ʒ

Figuur 2 – Verwervingsleeftijden consonanten. Gebaseerd op MacLeod et al. (2011)

Volgens Demuth & McCullough (2009) zijn de meeste consonanten in finale positie verworven met 2 jaar., zelfs in twee lettergrepen woorden. Problemen met /ʁ/ houden langer aan.

Verwerving van clusters

Leeftijd	75% van de kinderen	90% van de kinderen
20-23 maanden		
24-29 maanden		
30-35 maanden	bl-	
36-41 maanden	fl- ; pw- ; tɕ-	
42-47 maanden	fɕ- ; kɕ- ; vj- ; -bw- ; -skɥ-	pw-
48-53 maanden		bl- ; fl- ; kɕ- ; -bw-
Later	-bɕ	fɕ- ; tɕ- ; vj- ; -bɕ

Figuur 3 – Verwervingsleeftijden clusters, gebaseerd op MacLeod et al. (2011)

PCC

Leeftijd	PCC
20-23 months	57.4 (SD 16.3)
24-29 months	68.8 (SD 16.6)
30-35 months	81.5 (SD 12.7)
36-41 months	87.8 (SD 7.7)
42-47 months	89.9 (SD 10.4)
48-53 months	95.3 (SD 4.9)

Figuur 4 – Percentage consonanten correct volgens MacLeod et al. (2011)

3. Veel voorkomende fonologische processen

De onderstaande tabel beschrijft fonologische processen die veel voorkomen volgens Chevrie-Muller & Narbona (2007). De voorbeelden bij de processen zijn afkomstig uit eigen data².

Reduplicatie	elikɔptɛɕ → lekɔkotɛɕ (helikopter)	
Omissies : consonant	kɔ̃fityɕ → kɔ̃ityɕ	(jam)
	flœɕ → flœ	(bloem)
Cluster	mɔ̃tɕ --> mɔ̃ɕ	(horloge)
	tɕijɔ̃gl → tijɔ̃	(driehoek)
Syllabe	elikɔptɛɕ → ekɔptɛɕ (helikopter)	
Metathesis	gitaɕ → digatɕ; mɔ̃tɔ̃jɔ̃ → mɔ̃tjɔ̃ (gitaar, berg)	
Substitutions	Stopping	fɕomaɕ → tɕomaz (kaas)
	Fronting	ʃɔ̃pijɔ̃ → sɔ̃pijɔ̃ (paddenstoel)
	Labialization	gɕønuj → bønuj (kikker)
	Backing	pidza → pidʒa (pizza)
	Vocalization	ʃɔ̃pijɔ̃ → ʃɔ̃pijɔ̃ (paddenstoel)
	Nasalization	ʒɔ̃b → ʒɔ̃m (been)
	Voicing	gitaɕ → gidatɕ (gitaar)
Devoicing	bag → bak (ring)	

² Verzameld door Juliette Vandame, bij eentalig Frans sprekende kinderen in Frankrijk (2019)

Assimilatie	progressief: kasket → kaskɛst (pet)
In een cluster	regressief: sɛʒ → ʃɛʒ (aap)
	tsijägl → ksijägl (driehoek)

Verdeling van fonologische processen tijdens de test met de Franse Speakaboo:

- 48% substituties, waarvan 45% devoicing en 27% fronting. Devoicing vooral in finale positie.
- 26% omissies, vooral clusterreducties of omissies aan het eind van een woord of syllabe
- 16% assimilaties;
- Clustercreatie, metathesis and reduplicaties kwamen veel minder voor.

4. Toegestane lexicale variatie.

In de verzamelde data is geen lexicale variatie waargenomen.

5. Prestaties van zich normaal ontwikkelende Franse peuters

In 2019 heeft een Franse logopediestudent (auteur) voor haar masterscriptie 29 Franse kinderen getest met de Franse versie van Speakaboo. De leeftijd van de kinderen lag tussen de 36 en 55 maanden. De groep bestond uit 10 meisjes en 19 jongens. De kinderen waren afkomstig van twee voorscholen in de buurt van Lyon, Frankrijk. Hun moedertaal was Frans (gerapporteerd door de ouders) en ze hadden een normale taalontwikkeling (gerapporteerd door de leerkracht).

Meertalige kinderen en kinderen met een (taal) stoornis of het vermoeden van een (taal) stoornis werden op voorhand al uitgesloten van het onderzoek. Eén kind is achteraf nog uitgesloten. Vanwege de extreem lage scores ontstond achteraf alsnog het vermoeden van een stoornis.

	Gemiddelde (SD)
Leeftijd	47,28 maanden (SD = 5,12)
Spontaan benoemd (of na een omschrijving)	34,34 (SD = 4,59)
Aantal consonanten fout	11,2 (SD = 8,9)
PCC	89,62 (SD = 8,24)
Aantal woorden nagezegd	4,1 (SD = 4,36)
Aantal cues (omschrijving, fonologische cue, voorzeggen)	8,79 (SD = 3,77)

De woorden die het meest moesten worden nagezegd, waren :

Itemnr.	Woord	Frequentie
9.	Rok	14
18.	Olijven	12
11.	Ring	11
15.	Rook	10
5.	Golf	10
21.	Vlees	9

Consonanten die het meest fout gedaan werden :

Foneem	Meest voorkomende proces	Woord waarin de fout voorkwam
-p	Omissie	Hélicoptère (<i>helicopter</i>)
-b	Substitutie door /m/ of /p/	Robe (jurk); jambe (<i>been</i>)
-z	Substitutie by s	Chaise (<i>chair</i>)
ɲ- and -ɲ	Substitutie door /j/ of /n/	Champignon (<i>paddenstoel</i>); montagne (<i>berg</i>)
-d	Omissie	Pizza (<i>pizza</i>)
-g	substitutie door /k/	Vague (golf); bague (<i>ring</i>)
l-	Substitutie door /n/ in lamp; omissie in helikopter	Lampe (<i>lamp</i>); hélicoptère (<i>helicopter</i>)
-ʁ	Omissie	Guitare (<i>gitaar</i>)
ʃ- and -ʃ	Substitutie door /s/	Chaise (<i>stoel</i>); chaussette (<i>sok</i>); champignon (<i>paddenstoel</i>) Vache (<i>koe</i>)
ʒ- and -ʒ	Substitutie door /z/ (vooral initiaal) of door /j/ (vooral finaal)	Jupe (<i>rok</i>); jambe (<i>been</i>); girafe (<i>giraf</i>) Singe (<i>aap</i>); fromage (<i>kaas</i>)
s-	Substitutie door /ʃ/	Singe (<i>aap</i>)
-gl	Clusterreductie en vervanging door /d/, /kl/ of /g/	Triangle (<i>driehoek</i>)
tʁ- and -tʁ	Assimilatie (substitutie door /kʁ/), omissie van de /ʁ/ in finale positie of omissie van de /ʁ/ + substitutie door /k/ in initiaal positie.	Triangle (<i>direhoek</i>); montre (<i>horloge</i>)
gʁ-	Omissie van de /g/	Grenouille (<i>frog</i>)
fʁ-	Omissie van de /f/	Fromage (<i>kaas</i>)
-bʁ	Substitutie door /pʁ/, omissie van de /ʁ/, clustercreatie door het toevoegen van een /ʁ/ (/ʁbʁ/)	Zèbre (<i>zebra</i>)
-ʁbʁ	clusterreductie /ʁ/, /bʁ/, /ʁb/ or /ʁp/.	Arbre (<i>boom</i>)

6. Bronnen

Beck, B., Marcoux, R., Richard, L., & Wolff, A. (2018). *Estimation des populations francophones dans*

le monde en 2018. Consulté à l'adresse

<http://www.odsef.fss.ulaval.ca/sites/odsef.fss.ulaval.ca/files/odsef-lfdm-2018.pdf>

Canault, M. (2017). *La phonétique articulatoire du français*. Louvain-La-Neuve: De Boeck Supérieur.

Chevrie-Muller, C., & Narbona, J. (2007). *Le langage de l'enfant : aspects normaux et pathologiques*.

Issy-les-Moulineaux: Elsevier Masson.

- Demuth, K., & McCullough, E. (2009). The longitudinal development of clusters in French. *Journal of Child Language*, 36(02), 425-448. <https://doi.org/10.1017/S0305000908008994>
- Detey, S., Durand, J., Laks, B., & Lyche, C. (Éd.). (2010). *Les variétés du français parlé dans l'espace francophone : ressources pour l'enseignement*. Paris: Editions Ophrys.
- Léon, M., & Léon, P. (2007). *La prononciation du français*. Paris: Colin.
- Léon, P. (2011). *Phonétisme et prononciations du français* (6e éd). Paris: Armand Colin.
- MacLeod, A. A. N., Sutton, A., Trudeau, N., & Thordardottir, E. (2011). The acquisition of consonants in Québécois French: A cross-sectional study of pre-school aged children. *International Journal of Speech-Language Pathology*, 13(2), 93-109. <https://doi.org/10.3109/17549507.2011.487543>
- Meloni, G., Machard, L., Loevenbruck, H., Vilain, A., McLeod, A., & Schott-Brua, V. (s. d.). EULALIES - Evaluation des Troubles du Développement des Sons de Parole chez les enfants francophones. Consulté 27 mars 2019, à l'adresse <http://www.gipsa-lab.fr/projet/EULALIES/accueil.html>
- Organisation internationale de la Francophonie. (s. d.). Consulté 31 décembre 2018, à l'adresse <http://observatoire.francophonie.org/>
- Rose, Y., & Wauquier-Gravelines, S. (2007). Acquisition of speech in French. In S. McLeod (Éd.), *International guide of Speech Acquisition* (Thomson Delmar Learning). USA.